ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा प्रोपागान्डा

सोधकर्ता :

प्रकाश तिम्सेना

त्रिवि रजिस्ट्रेसन नं. : ६-१-४०-१२१४-९९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय,

पत्रकारिता तथा आमसञ्चार विषयमा स्नातकोत्तर तह

द्वितीय वर्ष (जे.एम.सि ५०७) को प्रयोजनका लागी प्रस्तुत शोधपत्र

२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय

पत्रकारिता तथा आमसंचार केन्द्रीय विभाग

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौ

ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा प्रोपागान्डा

सोधकर्ता :

प्रकाश तिम्सेना

त्रिवि रजिस्ट्रेसन नं. : ६-१-४०-१२१४-९९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय,

पत्रकारिता तथा आमसञ्चार विषयमा स्नातकोत्तर तह

द्वितीय वर्ष (जे.एम.सि ५०७) को प्रयोजनका लागी प्रस्तुत शोधपत्र

२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय

पत्रकारिता तथा आमसंचार केन्द्रीय विभाग

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौ

मेरो भनाई

प्रोपागाण्डा धेरै पढिएको र सुनिएको शव्दावली हो । नेपाली भाषामा यो आगन्तुक शव्द हो । अँग्रेजीबाट आयातित यो शव्दको अर्थ विद्वानहरुले भिन्नाभिन्नै लगाएका छन् तर पनि ती सबै परिभाषाहरुको आशय अन्ततोगत्वा दुष्प्रचार नै हो । पाठक, श्रोता वा दर्शकलाई नभएका वा झुटा सन्देश प्रवाह गरेर उल्लु बनाउने काम प्रोपागाण्डाबाट हुन्छ । अन्य आमसंचारका माध्यमको तुलनामा ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा 'प्रोपागाण्डा चरित्र' व्यापक छ भन्ने आशयका साथ मेरो अध्ययन शुरु भएको थियो ।

अध्ययनको प्रस्तावना लिएर श्रद्धेय गुरु तथा मेरा शोध-शिक्षक सह-प्राध्यापक प्रवलराज पोखरेलकहाँ पुग्दा उहाँले पहिल्यै सुझाउनु भएको थियो कि 'प्रोपागाण्डाको विषय आकर्षक हुँदाहुँदै पनि जटिल छ । कुनै विषयमा 'स्पेसिफिक' भएर अध्ययन गर्नु ।' उहाँको मार्गदर्शन सही थियो किनकी प्रोपागाण्डा विषयको क्षेत्र विशाल र उत्तिकै जटिल छ । 'वादे वादे जायते तत्व बोध' भनेझैँ विस्तारै-विस्तारै गरेपछि मात्रै निचोडमा पुग्न सकिने कुरो सत्य हो । यहि कारण पनि जटिल हुँदाहुँदै पनि ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा प्रोपागाण्डाका बारेमा केही पहिल्याउन सकेँ ।

छापामा प्रोपागाण्डा सम्वन्धि अध्ययन विरलै भएको छ । यो विषयमा विगत लामो समयदेखिको उत्कट रुचि भएका कारण पनि यतिखेर एउटा सानो 'उत्खनन्' गर्न सफल भएको हुँ । अध्ययनलाई मूर्तरुप दिन त्रिभुवन विश्वविद्यालयको पत्रकारिता तथा आमसंचार केन्द्रीय विभागको महत्वपुर्ण भुमिका छ । शोधपत्र निर्देशक तथा त्रिवि आमसंचार विभाग प्रमुख, सहप्राध्यापक प्रवलराज पोखरेलले अत्यन्त व्यस्तताका वावजुद अध्ययनका क्रममा दिनुभएका अमूल्य सुझाव, सल्लाह र मार्गदर्शनले शोधकार्यलाई स्पष्ट र बस्तुनिष्ठ बनाएको छ । यसका लागि उहाँप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

श्रद्धेय गुरुहरु सह-प्राध्यापक श्री लालदेउसा राई, सह-प्राध्यापक श्री चिरञ्जीवी खनाल, सह-प्राध्यापक बद्री पौडेल र प्राध्यापक श्री परशुराम खरेलको उचित मार्गदर्शनले शोधपत्रलाई गुणस्तरीय बनाउन सहयोग गरेको छ । अन्त्यमा, अध्ययनका क्रममा तथ्यांक संकलन र विश्लेषणमा सहयोग गर्ने साथी उद्धव भट्टराई र पाठ्य सामाग्री उपलब्ध गराउने *मार्टिन चौतारी*लाई धन्यवाद । त्यसैगरी अध्ययनका क्रममा कुनै झन्झट नमानिकन अति धैर्यवान भएर मलाई समय जुटाउन सहयोग गरिदिनु हुने मेरा दाजुहरु नवराज तिम्सेना, प्रेमराज तिम्सेना र मेरी जुम्ल्याहा साथी, दिदी उषाकिरण तिम्सेनालाई धन्यवाद ।

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय, पत्रकारिता तथा आमसञ्चार केन्द्रीय विभाग, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसको स्नातकोत्तर तहका श्री प्रकाश तिम्सेनाले मेरो निर्देशनमा 'ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा प्रोपागाण्डा' शीर्षकमा शोधपत्र लेख्नुभएको हो । यो त्रिभुवन विश्वविद्यालयको आवश्यक ढाँचाबमोजिम नै प्रस्तुत गरिएको छ । प्रस्तुत शोधपत्र परीक्षणका लागी सिफारिस गर्दछु ।

प्रवलराज पोखरेल

शोधपत्र निर्देशक

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौ

स्वीकृति- पत्र

पत्रकारिता तथा आमसञ्चार विषयको सातौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति प्रकाश तिम्सेनाले तयार पार्नुभएको 'ट्याब्लोइड साप्ताहिकमा प्रोपागाण्डा' शीर्षक शोधपत्रलाई यो मूल्यांकन समिति स्वीकृति प्रदान गर्दछ ।

....

प्रबलराज पोखरेल

शोध निर्देशक

मिति.........

....

प्रबलराज पोखरेल

विभागिय प्रमुख

मिति ....

....

बाह्य निर्देशक

मिति ....

विषय सुची

प्रारम्भ

१. सिफारिस-पत्र

२. स्वीकृत-पत्र

३. मेरो भनाई

४. विषयसूची

अध्याय एक

१. पृष्ठभुमि	१
१.१ नेपालमा पत्रकारिताको विकाश	१
१.२ ट्याब्लोइड साप्ताहिक र राजनितीक पत्रकारिताको उदय	७
१.३ समस्या कथन	१५
१.४ अध्ययनका उदेश्य	१६
१.५ अध्ययनका महत्व	१६
१.६ अध्ययनको सीमा	१७
१.७ शोधको संगठन	१७

अध्याय दुई

२. सन्दर्भ सामग्रीको पुनरावलोकन	१९

अध्याय तीन

३. अनुसन्धान विधी	२६

अध्याय चार

४. पुनरावलोकन /विश्लेषण	२७
४.१ पुनरावलोकन	२७
४.२ प्रोपागाण्डाबारे	२८

४.३ प्रोपागाण्डा र वस्तुनिष्ठता ३१
४.४ छापामा प्रोपागाण्डा ३२
४.५ टयाब्लोइड र ब्रोडसिटका भिन्नता ३४
४.६ टयाब्लोइड :नकारात्मक र सकारात्मक पक्ष ३५
४.७ सैद्धान्तिक पक्ष ३७

अध्याय ५
सर्वेक्षण परिणाम ३९

अध्याय ६
विषयवस्तु विश्लेषण ४३
६.१ जनादेश ४३
६.२ देशान्तर ४७
६.३ बुधवार ५१
६.४ समग्रमा विषयवस्तु विश्लेषण ५५

अध्याय ७
निष्कर्ष र सुझावहरु ५७
७.१ निष्कर्ष ५७
७.२ सुझाव ५८

अध्याय ८
सन्दर्भ सामाग्रीहरु ६१
अनुसुची